

ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΘΑΣΙΩΝ ΤΟ 1911 ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΠΙΒΟΛΗΣ ΝΕΩΝ ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΦΟΡΩΝ

Απόστολος Ε. Βακαλόπουλος

Η τουρκοαιγυπτιακή συγκυριαρχία στη Θάσο έληξε τον Απρίλιο του 1902 με την επάνοδο του νησιού στην απόλυτη εξουσία των Τούρκων. Η κατάληψη της Θάσου από τους Τούρκους έγινε βέβαια ύστερα από πρόσκληση των κατοίκων, επειδή ήλπιζαν οι Θάσιοι ότι θ' ανακτούσαν όλα τα παλιά προνόμιά τους, που είχαν καταργηθεί από την αιγυπτιακή διοίκηση. Στις 25 Απριλίου 1902 διαβάστηκε στο Λιμένα το φερμάνι του σουλτάνου Αμπτούλ Χαμίτ που αναγνώριζε τα παλιά προνόμια του νησιού, υποσχόταν το διορισμό καϊμακάμη και σύσταση Ειρηνοδικείου σε κάθε χωριό με ένα ή δύο υπαλλήλους για να δικάζουν μικρές υποθέσεις¹. Οι υποσχέσεις, όμως, αυτές δεν υλοποιήθηκαν, αφού ούτε η Γενική Συνέλευση έκτοτε συγκλήθηκε ούτε τα Ειρηνοδικεία συστήθηκαν σε χωριά της Θάσου. Αντί της Γενικής Συνέλευσης συστήθηκε το Διοικητικό Συμβούλιο που αποφάσιζε με το μουτεσαρίφη για όλα τα θέματα που απασχολούσαν τη διοίκηση. Η εκλογή των παρέδρων του Διοικητικού Συμβουλίου, καθώς και του Πρωτοδικείου Θάσου, γινόταν από τους δημογέροντες, ιερείς και προκρίτους κάθε χωριού. Η θητεία του ήταν ενιαύσια.

Μετά το 1902 σημειώνονται κάποιες αλλαγές που βελτιώνουν αισθητά τα πράγματα που είχαν φθάσει σ' απελπιστική κατάσταση κατά τους τελευταίους χρόνους της συγκυριαρχίας Τούρκων και Αιγυπτίων στη Θάσο. Παρά την αισθητή βελτίωση που παρατηρείται οι Θάσιοι δεν ξεχνούν τα παλιά προνόμιά τους που επιδιώκουν να τα επανακτήσουν. Μ' αλλεπάλληλες αναφορές τους καταφεύγουν στην Ύψηλή Πύλη και ζητούν την επαναφορά των προνομίων τους. Το Σεπτέμβριο του 1910 το Συμβούλιο του Κράτους ασχολείται

1. Βλ. *Κωνσταντίνου Χιόνη*, Η αλληλογραφία του Γιαξή Χ' Σταμάτη (1902-1911), περ. «Θασιακά», τ. 4 (1987), σ. 187-188.

με το θέμα και από το διατακτικό της σχετικής απόφασης πληροφορούμαστε τα παρακάτω: «Ως καταφαίνεται εκ των ανωτέρω λεπτομερειών το προκείμενον ζήτημα συνίσταται εις τα εξής: α) να καθορισθή το είδος της κυριότητος και βακουφικότητος των ειρημένων γαιών κατά τον ανά χείρας τίτλον ιδιοκτησίας (μουλκναμέ) και αφιερωτήριον (βακφιέ): β) να εξετασθή η ασυδοσία, ην διατείνονται οι κάτοικοι της νήσου: γ) να καθορισθή το ζήτημα, εάν οι κάτοικοι της ειρημένης νήσου, αναλόγως της ενεστώσης θέσεώς των, θα υπαχθώσιν ή ου εις τους φόρους και δασμούς τους νυν εν ισχύι καθ' όλον το κράτος, ως και εις τους εν τω μέλλοντι εφαρμοσθησομένους».

Οι κάτοικοι της Θάσου επικαλούμενοι τον τίτλο ιδιοκτησίας και το αφιερωτήριο που είχαν επισυνάψει στη δικογραφία ζητούσαν την απαλλαγή τους από κυβερνητικούς φόρους και δασμούς. Το Συμβούλιο του Κράτους, αφού θεώρησε έγκυρο και τον επισυναπτόμενο τίτλο ιδιοκτησίας και το αφιερωτήριο, αποφαινεται ότι ο αναφερόμενος τίτλος ιδιοκτησίας δεν μπορούσε να χρησιμεύσει και ως απόδειξη ασυδοσίας των κατοίκων, γιατί το αίτημα της απαλλαγής από κυβερνητικούς φόρους και δασμούς δεν μπορούσε να στηριχθεί στους αναφερόμενους τίτλους ιδιοκτησίας και αφιερωτηρίου. Για να αιτιολογήσει μάλιστα την απόφασή του αυτή το Συμβούλιο του Κράτους αναφέρει: «Επειδή δε δεν υπάρχουν ούτε έγγραφα ούτε σημειώσεις δυνάμεναι να χρησιμεύσωσιν ως απόδειξις της ασυδοσίας της ρηθείσης νήσου από φόρους και δασμούς του δημοσίου: επειδή οι φόροι και δασμοί, ων απαιτείται σήμερα η πληρωμή, είναι φόροι και δασμοί, οίτινες υφίσταντο ήδη κατά την εποχήν της εκχωρήσεως της νήσου, είναι δε ξένοι και άσχετοι προς τους φόρους και δασμούς τους αφεθέντας διά του τίτλου ιδιοκτησίας και δη και τους κατόπιν και μεταγενεστέρως δημιουργηθέντας, έπεται κατά φυσικόν λόγον ότι είναι ανάγκη, όπως οι ρηθέντες φόροι και δασμοί γενικευθώσι και επί των κατοίκων της ρηθείσης νήσου εξ ίσου και εξ αναλόγου προς το σύστημα το εφαρμοζόμενον και επί των λοιπών νηγηκών του οθωμανικού κράτους».

Και ενώ η θέση του Συμβουλίου του Κράτους είναι να γενικευθεί το εφαρμοζόμενο σύστημα των φόρων και των δασμών και στους κατοίκους του νησιού, η επόμενη παράγραφος του διατακτικού της απόφασης έρχεται να δώσει κάποια ελπίδα στους Θασίους, αφού αναφέρει ότι θα ήταν καλύτερα «να καθορισθή πρώτον εντός των άνω εκτεθέντων ορίων, ήτοι δικαστικώς, το ποιόν της εκχωρήσεως και το είδος της αφιερώσεως, και τούτων καθορισθέντων τότε μόνον και αναλόγως να καθορισθή το ζήτημα της εις το βακούφιον αφεθείσης περιουσίας, ως και το ζήτημα της γενικεύσεως και εφαρμογής των ήδη υφισταμένων φόρων και δασμών»².

2. Βλ. Α. Ε. Βακαλοπούλου, Thasos, son histoire, son administration de 1953 à 1912, Paris 1953, αριθ. εγ. 167, σ. 186-188.

Με το διατακτικό της απόφασης του Συμβουλίου του Κράτους, που δημοσίευσα στο παράρτημα της γαλλικής έκδοσης της ιστορίας της Θάσου, έχει σχέση το παρόν έγγραφο, που βρέθηκε στο αρχείο του ιατρού Αυγουστή Αναστασιάδη. Φωτοτυπία του εγγράφου αυτού έθεσε στη διάθεσή μου ο παλιός αγαπητός φοιτητής μου και σημερινός γυμνασιάρχης κ. Κωνσταντίνος Χιόνης. Το αρχείο βρίσκεται σήμερα στην κατοχή του κ. Αυγούστου Αναστασιάδη, εγγονού του ιατρού Αυγουστή Αναστασιάδη. Το έγγραφο είναι κομμένο στα δύο, στη μέση, και έχει διαστάσεις 0,557×0,447. Είναι γραμμένο στην τουρκική γλώσσα, αλλά ακολουθεί στη συνέχεια και η ελληνική μετάφρασή του. Απευθύνεται προς τους Θασίους και υπογράφεται από τον Τούρκο καϊμακάμη της Θάσου Ιχσήν.

Από το περιεχόμενο του εγγράφου πληροφορούμαστε ότι οι Θάσιοι αρνούνταν να πληρώσουν το φόρο του δρόμου και το τεμετού, που είχαν προστεθεί και στο νησί, με την αιτιολογία ότι «τυγχάνουσι βακουφικοί». Για ν' αποφύγουν μάλιστα την πληρωμή εξέλεξαν αντιπροσώπους, που τους έστειλαν στην Κωνσταντινούπολη για να ενεργήσουν ώστε να μην ισχύσουν οι νέοι φόροι και στη Θάσο, που είχε την αξίωση να επανακτήσει τα παλιά προνόμιά της. Ο καϊμακάμης της Θάσου Ιχσήν, αφού έκανε μια ιστορική αναδρομή στην κατάσταση που δημιουργήθηκε στο νησί, καλούσε τους Θασίους «όπως σπεύσωσιν εγκαίρως εις την απότισιν των κανονισθέντων φόρων, ίνα μη κατόπισιν μεταμεληθώσι διά τα μέτρα τα οποία εξ ανάγκης θα λάβη η διοίκησης προς είσπραξιν αυτών».

Το έγγραφο φέρει ως τίτλο: «Δήλωσις προς τους Θασίους» και έχει συνταχθεί στο Οσμανιέ (Λιμένα) της Θάσου στις 20 Μαρτίου 1911. Δε γνωρίζουμε το αποτέλεσμα των ενεργειών των αντιπροσώπων της Θάσου ούτε αν εισπράχθηκαν οι φόροι που επιβλήθηκαν, γιατί τον άλλο χρόνο, στις 18-10-1912, η Θάσος απελευθερώθηκε.

Δίνουμε στη δημοσιότητα το έγγραφο, που περιέχει ενδιαφέροντα ιστορικά στοιχεία.

Δήλωσις προς τους Θασίους

Η Σεβαστή ημών Κυβέρνησις εκτιμώνσα την προς αυτούς πίστιν και αφοσίωσιν της Αυτού Υ. του χεδίβου της Αιγύπτου μακαρίτου Μεχμέτ Αλή πασά παρεχώρησεν αυτώ τα εκ της νήσου Θάσον εισοδήματα εκ των αιγοπροβάτων και δεκάτης, προορισθέντα παρ' αυτού ίνα δι' αυτών ενεργετώνται και συντηρώνται εις το εν τη γενεθλίω αυτού πατρίδι Καβάλα ανεγερθέντι Ιμαρετίω μεταβαίνοντες και διερχόμενοι πτωχοί και άποροι η δωρεά δε αυτή κανονισθείσα διά Σουλτανικού Υ. φερμανίου τα βακουφικά της νήσου εισοδή-

ματα εισεπράττοντο παρά των επί τούτω υπό του Αυτού Υ. του Χεδίβου διοριζομένων βακουφικών εισπρακτόρων παρενρισκομένων μόνον και μόνον όπως η εργασία γίνεται ασφαλέστερον και μη λαμβάνωσι χώραν σπατάλαι και καταχρήσεις. Γνωστόν τοις πάσιν τυγχάνει ότι μέχρι τινος παρά των κατοίκων της νήσου Θάσου εισεπράττοντο μόνον τα βακουφικά δικαιώματα, εκτός του στρατιωτικού φόρου ανήκοντος εις την Κυβέρνησιν· οι απλοί κάτοικοι της νήσου παρασυρόμενοι εκ των προτροπών και εξεγέρσεων τινών συμφεροντολόγων και κερδοσκοπών έχουσι την ασφαλέμενην ιδέαν, της νήσου ως βακουφικής, άρα και αυτοί τυγχάνουσι βακουφικοί, και άμα εύρωσι ευκαιρίαν, κάμνωσι παράπονα και διαμαρτύρονται ότι επιφορτίζονται διά βαρέων φόρων μη συμπεριλαμβανομένων εν τω βακουφναμέ· ας σκεφθώσι οι έχοντες καθαράν την συνείδησιν ότι είναι αδύνατον να αποφύγωσι τους κεκανονισμένους νομίμους φόρους τους οριζομένους εν τω βακουφναμέ, καθώς και τους φόρους της Κυβερνήσεως· έστω εις γνώσιν των η λέξις τεμζίκ και εν τω φιομανίω αναφερομένη και σημαίνουσα (το καθιστάται τινα κύριον πράγματός τινος)· έστω και να έχει την σημασίαν της κυριότητος, δεν έπεται λοιπόν και οι κάτοικοι όπως οι πέτρες και δένδρα της νήσου να είναι και αυτοί κτήμα βακουφικών. Ο φόρος του δρόμου, καθώς το τεμετού είναι φόρος πρόσφατος· η νήσος Θάσος άλλοτε εδιοικείτο αυτοπροαιρέτως, ως ευαγός εβούλετο· κατόπιν έλαβεν άλλας φάσεις ελθούσα και κατελθούσα εξουσίας, φιλικία, καϊμακλίκια· και λοιπόν ότι απεχωρίσθη όμως της οθωμανικής κυβερνήσεως και από την ημέραν του Συντάγματος αναδιοργανωθέντος του κράτους οι πρόσφατοι φόροι οι παντού της επικρατείας υφιστάμενοι προσετέθησαν και εις την νήσον· άρα, λοιπόν, είναι πρόδηλον ούτε η Βουλή ούτε το Συμβούλιον του Κράτους δυνατόν να καταργήσιν αντί λοιπόν ο πτωχός λαός να επιφορτίζεται διά περιττών εξόδων αποστέλλοντες αντιπροσώπους εις Κωνσταντινούπολιν, καθάρά τη συνειδήσει και ειλικρινώς συμβουλεύω όπως σπεύσωσιν εγκαίρως εις την απότισιν των κανονισθέντων φόρων, ίνα μη κατόπιν μεταμεληθώσι διά τα μέτρα τα οποία εξ ανάγκης θα λάβη η διοίκησις προς είσπραξιν αυτών.

Εν Οσμανιέ της Θάσου τη 20 Μαρτίου 1327 (1911).

(τουρκ. γραμ.)

*Ο καϊμακάμης της Θάσου
Ιχσήν*

Thassos